

БІБЛІЙНІ ПРИНЦИПИ СІМЕЙНО-ШЛЮБНИХ ВІДНОСИН

У даній статті ми розглянемо причини розлучень та можливі практичні заходи по їх недопущенню з врахуванням біблійних принципів та історичного досвіду Церкви в питанні розлучень. у роботі ми зазначаємо, що основним профілактичним засобом є сімейне виховання на біблійних принципах та підготовки до шлюбу. В роботі відображені важливі принципи заснування існування та збереження сімейно-шлюбних відносин де акцентується увага на тому, що важливим підґрунтям для створення сім'ї, її збереження та попередження розлучень є виховання дітей, існування «взірцевих» сімей, які є прикладом як для дітей, так і для оточуючого середовища. Такими взірцевими сім'ями, як зауважено в статті, можуть бути християнські сім'ї, побудовані за біблійними приписами та рекомендаціями, які визначає церква.

Ключові слова: церква, біблійні приписи, сімейно-шлюбні відносини, подружжя, дошлюбне консультування.

In this article, we will consider the causes of divorces and possible practical measures to prevent them, taking into account biblical principles and the historical experience of the Church in the matter of divorces. in the work, we note that the main preventive measure is family education based on biblical principles and preparation for marriage. The work reflects the important principles of establishing the existence and preservation of family-marital relations, where the emphasis is placed on the fact that an important basis for creating a family, its preservation and preventing divorces is the upbringing of children, the existence of "model" families that are an example for children, as well as for the surrounding environment. Such model families, as noted in the article, can be Christian families built according to biblical prescriptions and recommendations, which are determined by the church.

Key words: church, biblical prescriptions, family-marital relations, spouses, premarital counseling.

Актуальність проблеми полягає в тому, що в Україні велика кількість розлучень, особливо в новостворених сім'ях, достатньо великою є кількість розпаду сімей і в християнському середовищі, що вимагає серйозних досліджень та організації заходів із профілактики розпаду сімей.

В Україні щорічно розпадається до 60 % шлюбів. І причина полягає у невідповідності людей до життя у подружжі, часто в нерозумінні сутності того, що таке сім'я. Кожна молода особа хоче мати міцні та надійні взаємовідносини, незалежно від віку. Ця потреба рано чи пізно реалізовується у створенні сім'ї. Тому дуже важливо знайти причини розпаду сімей можливість її збереження та запобігання розпаду.

У зв'язку з цим у своїй роботі ми будемо говорити про розлучення не як факт, а більше про причини розпаду сімей.

Для того, щоб вивчити відношення молоді до сім'ї в Церкві та як вона бачить майбутню сім'ю і шлюб, ми провели невеличке опитування, задавши ряд запитань, на які отримали різноманітні відповіді, які свідчать про те, що молодь, особливо в християнських сім'ях, не зовсім готова до шлюбу і це вимагає покращання дошлюбного консультування.

З метою дослідження причин розпаду сімей та великої кількості розлучень автор провів пілотне дослідження факторів розлучень в християнських сім'ях і пропонує своє бачення причин цього процесу як і необхідності запровадження превентивних заходів по збереженню сім'ї. На підставі матеріалів досліджень, пропонується ряд рекомендацій щодо збереження сім'ї.

Хто повинен займатися підготовкою молодих людей до подружжя? Якою повинна бути взірцева християнська сім'я, щоб показувати приклад для дітей і оточення?

Аналіз публікацій з проблеми. Аналізом проблем формування, збереження та факторів запобігання розпаду сімей займалися ряд богословів та науковців. До таких можна віднести: А. Буковинський (обґрунтовував причини розлучень молодих сімей), Камс Діза (типологія причин розлучень), Норман Н. (фактори підготовки до шлюбу та його збереження за Божественними принципами), Нарамор М. (духовне розуміння божественної сутності сім'ї), Дж. Стот (психологія та фізіологія сімейно-шлюбних відносин), Юга В. (принципи побудови щасливої сім'ї), Р. Колбаса (підготовка до шлюбу).

Мета статті: проаналізувати причини розпаду сімей та запропонувати заходи профілактики з урахуванням біблійних принципів підготовки до шлюбу.

Більше половини батьків, як показує аналіз, в різні часи розлучилися, тобто продемонстрували негативний приклад. Більшість з тих, хто не розлучилися, не є щасливими у своєму подружньому житті. Тобто інститут сім'ї не виконав свою місію стосовно своїх власних дітей. Тоді ці діти потрапили у другу інституцію – це середня школа як наступний етап виховання. Але досі немає дисциплін, які б мали нести знання молодій людині щодо етики подружнього життя, психології побудови стосунків між хлопцем і дівчиною, сімейних цінностей. Третя інституція – Церква, яка має найбільший і найпотужніший історичний досвід, але поки що має невеликі досягнення в цьому питанні. В Україні було проведено дослідження «Фактори сімейного щастя»¹, яке засвідчило, що 40% українців не відмовилися би від змістовного навчання в контексті стосунків. Десять років тому під керуванням Владика Юліана Вороновського автором була підготовлена програма підготовки до подружнього життя, яка була підтверджена Синодом Єпископів. Автор був адаптував таку програму на державному рівні.

Виклад основного матеріалу. Вже 7 років поспіль автор відповідає за таку підготовку, веде ці курси в Києві. До працівників приходять пересічні кияни, люди, які іноді далекі від Церкви. Але на всіх курсах, спілкуючись із ними, червоною ниткою проходить тема віри людини, бо це основа всього. Програма сьогодні стала державною. Вона ухвалена державною програмою підтримки сім'ї.

Тепер Україна має зобов'язання запровадити курси підготовки до життя в шлюбі на території всієї країни. Програма добровільна і складається з 14 тематичних зустрічей. Майже 98% тих, хто прийшов на першу зустріч, залишаються до кінця курсу, а потім приводять своїх друзів. 90% присутніх виявляють бажання подальших зустрічей. Щоправда, зазначає для слухачів, що: «Всі подальші засідання будуть відбуватися на засадах християнської моралі». Вони погоджуються і приходять. В рамках програми автор почав роботу з підготовки фахівців, які в усіх регіонах будуть здійснювати підготовку пар до подружжя. Свого часу у Львові Церква прийняла рішення нікому не давати шлюб, якщо вони не пройдуть курси підготовки до подружнього життя.

У розвиток програми тільки у 2005 році було вже 10 центрів підготовки до подружжя, які охоплювали 75% шлюбів, що були в місті. Люди з вдячністю відвідували ці зустрічі. Сьогодні серед цих пар лише декілька відсотків розлучень, а кількість народжених дітей перевищує середню по країні. Ці молоді люди вийшли після курсів із чітким усвідомленням – щоби мати щасливу сім'ю, потрібно працювати, докладати зусиль. Вони зрозуміли, що хочуть більше пізнавати Того, до Кого прийшли – Бога. І у підсумку, серед тих, хто був залучений до програми, майже немає розлучень. Тому треба, щоби сімейна політика в подальшому стала національною стратегією України.

В Україні щороку реєструють в середньому 300 тисяч шлюбів, і більше ніж половина подружніх пар розлучаються. Як свідчить статистика, *«Найменша кількість розлучень у західних регіонах України, а найбільша – у південних і східних. Якщо середній відсоток розлучень по Україні – 57%, то в західних регіонах він складає 30%, а в південних і східних – доходить до 70%. Місто Київ – у центрі»*, – говорить Адріан Буковинський². Чому розлучень менше у західних регіонах? Відповідь проста вони більш релігійні та католицько-протестантські.

¹ Всеукраїнський благодійний фонд «Сім'я»: Фактори сімейного щастя. Київ, 2013. С. 51.

² Криза української сім'ї: 61% подружніх пар розлучаються. URL: http://ipress.ua/news/kryza_ukrainskoi_simi_61_podruznhih_par_rozluchayutsya_21641.html (доступно 23.10.2023).

Як вважає А. Буковинський, основною причиною розлучень є невідповідність до подружнього життя. А цим мають займатися батьки (показуючи власний приклад) та школа (проводячи на ці теми спеціальні уроки).

«Можна стверджувати, що криза інституту сім'ї поглиблюється і проектується на наступні покоління. Основна причина – це невідповідність до життя в шлюбі, нестача знань та порушені ціннісні орієнтири. Комплексна підготовка до сімейного життя, думаємо це допоможе зменшити кількість розлучень і покращити демографічну ситуацію. Якою є сім'я на сьогоднішній день? Сьогодні поняття сім'ї, як ми думаємо, викривлене і люди, які створюють сім'ю і мають потребу до міцних і надійних відносин, у переважній своїй більшості не вміють і не можуть собі їх забезпечити. Чому? Тому що не навчили, не показали приклад.

Щасливі пари ті, що одружуються «за покликом серця», а не тому, «що усі вже навколо одружені», кажуть дослідники.

Соціологічне опитування показало, що взаєморозуміння, кохання, прийняття іншого таким, як він є, взаємне бажання вдосконалюватися разом, спільні інтереси, боротьба зі своїм «Его» – це фундамент щасливого шлюбу. Шлях до нещасливого сімейного життя лежить через обман, нечесність із партнером.

А от вирішувати конфлікти, як з'ясувалося, допомагає наявність дітей, віра в Бога, вміння переступати через своє «я», вміння змовчати, вміння приборкати емоції, бачення проблем у собі, а не в партнерові, вміння робити те, чого не хочеться.

Дослідження «Фактори сімейного щастя» проводилося за підтримки Мінсоцполітики, і його висновки чиновники обіцяють взяти до уваги. Зокрема, йде мова про запровадження спеціальних дисциплін у школах, вишах та центрах сімейної консультації. Про це говорить Руслан Колбаса, директор Департаменту сім'ї та дітей Міністерства соціальної політики України.

«Дійсно, я підтверджую, що на сьогоднішній день залишається ще високий відсоток розлучень в Україні – це від 52 до 61% розлучень припадає на молоді сім'ї, на молоді пари. По цьому дослідженню ми бачимо, що пік розлучень припадає на перші роки – від 3 місяців до півтора року, коли виникає непорозуміння між чоловіком та жінкою, недовіра, нещирі відносини, фінансові труднощі. Тому дане дослідження чітко і прозоро нам каже про ті моменти, на які нам потрібно робити акценти у програмі підтримки сім'ї. Ми бачимо, що головна підтримка має бути спрямована на формування і підготовку молодих людей, які вступають у подружжя», – наголошує Руслан Колбаса³.

Розлучення батьків утричі збільшує можливість розлучення їхніх дітей.

Актор та колишній народний депутат України від партії «Свобода» Богдан Бенюк живе в шлюбі понад 30 років, у нього троє дітей: дві дочки і син, а також є онук та онучка. За словами Богдана Бенюка, особливих таємниць міцного шлюбу немає: взаємоповага, відсутність намагань довести, хто головний у родині, відповідальність перед дітьми. І найголовніше – має бути розподіл обов'язків: хто чим займається. Мені здається, що всі мають займатися одним цілим. Внутрішні стосунки між людьми і родина мають існувати абсолютно на рівноправній основі. Має бути розуміння того, як підрастають діти і що вони бачать.

Розлучення батьків, на думку психологів, утричі збільшує можливість розлучення у майбутньому їхніх дітей. А у малюків, які зростали у повній сім'ї, в дорослому віці розпадається лише один із 20 шлюбів.

Доктор Соня Фрідман, психолог та консультант з питань шлюбу, говорить, що зруйнована сім'я, «в якій мати отримує опіку над однією дитиною, а батько – над іншою, є згубною. Там негайно виникають розбрат і змагання».

Ще один прихований наслідок розлучення: зруйнована сім'я породжує зруйновану сім'ю. Половина розлучених – вихідці з неповних сімей. Часто люди, які на собі випробували гіркоту

³ Криза української сім'ї: 61% подружніх пар розлучаються. URL: http://ipress.ua/news/kryza_ukrainskoi_simi_61_podruzhnih_par_rozluchayutsya_21641.html (доступно 23.10.2023).

незлагоди в родині, рішуче налаштовані проти п'яних галасливих сварок та конфліктів, через які і шлюб їхніх батьків зазнав краху. Однак інколи, не усвідомлюючи цього, вони дозволяють собі стати співучасниками такої ж ситуації, котра зруйнувала сім'ю їх батьків.

Розбита сім'я створює перешкоду, яку можна побороти (в тисячах випадків *так і було*), але яка, про що говорить статистика, заважає дітям знайти щастя в своєму шлюбі.

Ліза Камс описує шість різновидів неправди які диявол використовує для руйнування сімей⁴.

1. Боже Слово не має конкретного рецепту для зцілення вашої сім'ї.
2. Ви повинні почати все спочатку, новий партнер і нова сім'я.
3. Ви оженились не по волі Божій.
4. Нанесена образа занадто важка, щоб знову полюбити.
5. Зрада – кінець вашого шлюбу.
6. Мій чоловік чи жінка грішна, невіруюча, невинна, тому Бог не благословить наш шлюб.

Багато молодят, які вступають в шлюб, переконані, що щастя і процвітання їх народженої сім'ї буде автоматичним. І тільки мало розуміють, що благополучність сім'ї не виникає спонтанно. Щасливий і успішний шлюб – це коли двоє разом долають малі і великі труднощі.

90% проблем виникає через те, що дві людини ніяк не можуть змиритись і прийняти той факт, що вони відрізняються один від одного, у кожного свої погляди на життя.

На думку Лізи Камс, три речі потрібно знати кожній сім'ї;

- Бог хоче, щоб ваша сім'я була щасливою;
- У Бога є план для вашої сім'ї;
- Сатана ворог вашої сім'ї.

Так само міф про виродження сім'ї є загрозливою зброєю у війні проти неї – шляхом переконання багатьох, що саме вони, а не експериментатори йдуть не в ногу з часом».

Сім'я зародилася з Божої волі. Це Його задум для людей, у якому вони і знайдуть найбільше щастя: вчитися жити пліч-о-пліч; впроваджувати цінності, що керують життям; плекати істину і любов, які сповнюють життя святістю, миром та щастям. Ось чому повинні існувати сім'ї, на те є воля Всевишнього. Не варто зважати на думки і вчинки окремих людей; сім'я не виродиться з плином часу, *тому що створена за Божим наміром*.

Як свідчать засоби масової інформації, у наш час особливо гостро відчувається брак чесності і щирості. Багато визначних соціологів вбачають певне співвідношення між розпадом сім'ї і занепадом держави. Доктор Пол Попеное, засновник і колишній ректор Американського інституту сімейних відносин, попереджав: «Жодному суспільству не вдалося уціліти після деградації сімейного життя».

У світі сьогодні панує шлюбний неспокій – це епідемія.

Експерт зі шлюбних відносин Дж. А. Фріце запевняє, що сьогодні всі шлюби можна поділити на 4 категорії: щасливі, добрі, прийнятні та терпимі. Доктор Фріце говорить, що лише 5% всіх подружніх пар вважають, що вони належать до категорії «щасливі». 10% оцінюють свої взаємовідносини як «добрі», тоді як решта 85% вважають свій шлюб «прийнятним» або «терпимим». Задумайтеся над цим! У 85% подружніх пар відносини нижчі нормального рівня. Сумна статистика зруйнованих сімей, звичайно, виходить з цих 85%.

Весь світ потерпає від нещасливих шлюбів. Професор Каліфорнійського університету Норман Брілл на Міжнародному конгресі соціальної психіатрії зробив заяву, що коефіцієнт розбитих сімей настільки великий, що у разі хвороби його можна було б віднести до поняття «епідемія».

Сьогодні в Україні розлучень з певної причини і без причин дуже багато. Шлях до нещасливого життя лежить через нечесність із партнером, образи, нерозуміння, побутові негаразди та нестримані емоції. Сам факт прийнятності розлучення є фактором ризику, що може спонукати до розірвання стосунків.

⁴ Камс Діза Шість різновидностей лжи, которые дьявол использует для разрушения браков. Б.м.: Варух, 2007. С. 7, 17, 23, 27, 31, 35.

Гарольд Сейла у своїй книзі: «Щось більше, ніж кохаю» зауважує: «Так, наслідки зруйнованої сім'ї значною мірою відбиваються на дітях, які потрапляють в епіцентр вибуху. Багато хто вважає, що справжніми жертвами у цій ситуації є не жінки, залишені чоловіками, а армія дітей, які йдуть життям без батьківського керівництва і зазвичай зі скорботним фінансовим становищем».

Однією з цілей сім'ї є виховання в дитини такої бажаної риси характеру, як вірність. Проте вибір між батьками руйнує цю вірність. Це призводить до внутрішнього конфлікту, наслідком якого є емоційна невпевненість і збентеження. І не лише дитячі почуття, зрочені сердечністю та безпекою його маленького світу, але й він сам змушений зректися одного з найголовніших принципів, за яким він жив раніше, доки батьки не вичерпали свій шлюб.

За більшістю розбитих сімей стоїть духовна порожнеча. Через щоденні чвари пара починає втрачати близький зв'язок з Богом, а відтак, і один з одним.

У багатьох випадках сценарій розбитих сімей приблизно такий: подружжя відвідувало церкву, читало разом Біблію, але потім стало «надто зайнятим». Прийшов успіх, справи відби- рали дедалі більше часу, а спілкування між тим заходило у глухий кут. Нарешті вони виявили, що живуть у різних світах, надто зайняті, щоб знати потреби іншого, а часто й байдужі.

Біблія твердить, що сімейне життя є даром Божим для людей (Буття 1:27- 28). Бог встановив, що не добре бути самотнім і Його пропозицією для поліпшення ситуації стала сім'я:

«...створю йому поміч, подібну до нього» (Бут. 2:18б). «І перетворив Господь Бог те ребро, що взяв із Адама, на жінку, і привів її до Адама» (Бут. 2: 22).

Причини, які зумовлюють ситуацію розлучень, абсолютно по-різному розглядаються фахівцями, але найпоширенішою причиною є незнання, що впливає з відсутності підготовки до сімейного життя. Норман Райт говорить із цього приводу: «Деякі шлюби руйнуються тому, що і чоловік, і жінка ніколи не були підготовлені до нього і їхні очікування були зовсім нереальними»⁵.

Основні проблеми і негаразди в сім'ях, вважаємо, виникають через непідготовленість до шлюбу. На цьому наголошує Віорел Юга у своїй книзі: «Сімейна мрія», про це пише і Адріан Буковинський в своєму навчально-методичному посібнику для спеціалістів, які втілюють програми підготовки до сімейного життя, про це пишуть і інші автори.

У своєму дослідженні, через анкетування сімейних пар які вірять Богові, було опитано 27 сімей (54 людини), сімейний стаж від 8 місяців до 31 року. На запитання; чи не бракувало вам знань для побудови щасливої сім'ї? 75% опитуваних відповіли, що бракувало. А ті 25% які відповіли, що знань не бракувало, на запитання «Як вирішують конфлікти?» відповідали, що не розмовляють, інші гніваються і зляться, у деякого є конфлікти по вихованню дітей і в фінансових питаннях, а це свідчить про те що знань бракувало. Чи хотіли б ви навчатись основам створення щасливої сім'ї? Із 50 опитуваних, а це 92,8% відповіли так, а чотири людини – це 7,2% при певних умовах.

Нижче наведені декілька аргументів, що вказують на необхідність ґрунтовної підготовки в цьому життєво важливому питанні.

Послання до Тита 2:4,5 «щоб навчали жінок молодих любити своїх чоловіків, любити дітей, щоб були помірковані, чисті, господарні, добрі, слухняні своїм чоловікам, щоб не зневажалось Боже Слово».

Бог вимагає, щоби люди готувалися до шлюбу.

Цей Божественний принцип добре відомий і він не залежить від сфери, де його застосовують.

Ось декілька прикладів:

– Бог хотів використати Йосипа для порятунку сім'ї, з якої в майбутньому постане великий народ. Із нього народиться Господь Ісус Христос. Для цього Йосип був посланий до Єгипту, пройшов через страждання і випробування. Це підготовка.

⁵ Wright, Norman H., The Premarital Counseling Handbook, p. 15. URL: <https://www.scribd.com/book/314658037/The-Premarital-Counseling-Handbook> (доступно 23.10.2023).

– Бог використовував Мойсея для того, щоби звільнити Свій народ зі «залізного ярма» фараона, він став таким після закінчення двох «університетів», першого – в Єгипті і другого – в пустелі: «А тепер іди ж, і Я пошлю тебе до фараона, і виведи з Єгипту народ Мій, синів Ізраїлевих!» (Вих. 3:10).

– Господь Ісус Христос прийшов у світ. Для цього Він повинен був пройти школу слухняності і страждання: «І хоч Сином Він був, проте навчився послуху з того, що вистраждав був. А вдосконалившись, Він для всіх, хто слухняний Йому, спричинився для вічного спасіння...». (Послання до Євреїв 5:8,9).

– Турботу про учнівство і євангелізацію всього світу довірено одній згуртованій групі учнів. «Тож ідіть, і навчіть всі народи, хрестячи їх в Ім'я Отця і Сина, і Святого Духа, навчаючи їх зберігати все те, що Я вам заповів. І ото, Я перебуватиму з вами повсякденно аж до кінця віку! Амінь» (Мт. 28: 19,20). Це були люди, які приблизно три з половиною роки вчилися в школі Спасителя.

Якщо у всіх цих випадках Бог побажав підготувати людей, незалежно від того, наскільки тривалою і важкою була робота, невже Він зробить виняток щодо сімейного життя? Впевнено можна відзначити, що Бог приготував першу пару перед тим, як поблагословити її. Коли ми читаємо даний ізраїльтянам Закон, то помічаємо, що Бог пропонує Своему народові чіткі вказівки, які торкаються сімейного життя. Вони були відомі молодим юдеям до вступу у шлюб, оскільки ті повинні були вивчати і знати Закон Божий з самого дитинства.

Правильне уявлення про те, що таке сімейне життя вимагає глибокого вивчення і це необхідно зробити до шлюбу. Тільки тоді можна вирішити, чи є мудрим крок, який збирається зробити, особливо щодо того, з ким маєте намір провести все майбутнє життя. Зустрічаючись і працюючи з сім'ями, автор прийшов до висновку, може сказати, що найпоширеніші сімейні проблеми, з якими зустрічаються одружені люди, викликані перш за все відсутністю знань у сфері шлюбу. Більше того, він переконаний, що багато сімей мали би щасливіше життя і не було би так багато розлучень, якби і чоловік, і дружина пройшли дошлюбну підготовку. Той факт, що значна кількість сімей були врятовані від розпаду і поліпшили своє шлюбне життя після консультування, є важливим аргументом на користь дошлюбної підготовки.

Розбудова сім'ї – складний і довготривалий процес. До всього потрібно підготуватися, все потрібно продумати, забезпечити фінансово.

Значну роль, якщо не найважливішу, в створенні сім'ї відіграє духовна підготовка. Що ж станеться у житті подружньої пари, якщо вини не практикували духовне життя, тоді, коли їм було легко це робити?

Розвиток особистих взаємин із Богом є вирішальним чинником, який також вимагає часу. Багато хто зустрічаються з проблемою Божого керівництва у виборі супутника життя. Знання волі Божої у цьому питанні є надто важливим у нашому житті. Якщо хтось вміє розмовляти з Богом із приводу цих питань, тоді йому легко буде визначити волю Божу відносно шлюбу, а інакше буде важко, практично неможливо, зробити правильний вибір. Ризик помилкового обрання стає особливо великим. Клайд Нарамор говорить: «Однією з найважливіших якостей, яку може принести в сім'ю одна особистість є глибока духовність... Духовне розуміння і проникливість завжди були необхідними»⁶.

Якщо справді бажаєте собі щасливого шлюбу, тоді особливо важливим є те, щоб у процесі духовної підготовки слід надати особливої уваги Слову Божому, молитві, зв'язку з Церквою і гармонійним стосункам з братами і сестрами по вірі.

Що ми можемо віднести до найпоширеніших помилок в житті одружених?

Звичайно, ми не зупинятимемося на цих аспектах, але повинні відзначити і попередити молоде подружжя про те, що багато пар свідчать про свої проблеми, які сталися в їхньому шлюбі тому, що:

⁶Narramore, M. *Clhde* Life and love – a christian view of sex. Published by Zondervan Publishing House, Grand Rapids, MI, 1965. P. 72.

- не знали як мудро вирішити свої фінансові труднощі;
- не були готові до сексуальної адаптації;
- не знали як берегти час і спільно встановити пріоритети;
- забагато чекали від іншого і одружилися або вийшли заміж з думкою про те, що зможуть одержати самі, а не запропонувати супутнику;
- чекали грандіозних результатів у найближчий час;
- вони не ділилися один з одним своїми бажаннями, вважаючи, що їхній супутник життя про них знає. Увага! Ніхто не одружується, не виходить заміж і не живе з телепатом, а з людиною, яка потребує інформації від своєї пари;
- залишилися під чийось впливом поза шлюбом; яким би близьким до вас не був хтось інший крім власного чоловіка чи дружини і якщо це спілкування роз'єднує, а не об'єднує, то воно категорично повинно припинитися;
- продовжували висловлювати заохочення на адресу своїх батьків або колишніх суперників свого супутника життя.

Було би чудово, якби молоді люди знали про ці речі ще до шлюбу і не дозволяли собі нищити красу і тепло сімейних стосунків.

Враховуючи, що молодій сім'ї потрібно мудро будувати колектив, зупинимося на тих питаннях, які важливі у першу чергу.

Важливим для подружнього життя є здатність мудро використовувати час.

24 години доби є даром Божим для кожного. Незалежно від того, наскільки насиченим є ваше життя і скільки важливих справ належить зробити, необхідно завжди мати спеціальний час, який зможете присвятити сім'ї. Успіх у мудрому використанні часу для одружених залежить від того, як вони вміють розподіляти усе по хвилинах.

Людина, яка працює неорганізовано, матиме великі проблеми практично у всьому і завжди. Потрібно усвідомлювати, що сімейне життя не приносить вільного часу, а якраз навпаки, вимагає повної віддачі. В організованій сім'ї ви повинні знайти час молитви, читання Біблії, спілкування, дітей, любові, відпочинку, для гостей, відвідин, духовної активності і іншого. За будь-яких обставин час минає. Проте він залишає різні сліди, якщо не використовується мудро і, особливо, якщо достатньо не присвячується сім'ї.

Що ж треба робити для підготовки почуттів і їх реалізації?

Людські почуття створені для того, щоби бути благословенням, проте для того, аби вони стали такими, необхідно знати декілька важливих істин:

Потрібно вміти запропонувати свою любов тим оточуючим. Любов може бути виявлена до батьків, шкільних колег, друзів. Господь бажає, щоби ми виявляли її навіть до наших ворогів:

«А Я вам кажу: Любіть ворогів своїх, благословляйте тих, хто вас проклинає, творіть добро тим, хто ненавидить вас, і моліться за тих, хто вас переслідує вас» (Євангелія від Матвія 5:44). Незважаючи на такі високі вимоги, ваш чоловік чи дружина є першими, хто одержує і повинен одержувати любов. Ви повинні усвідомлювати, що почуття виявляються за допомогою слів, погляду, діл і всієї вашої особистості.

Світ потребує любові. Господь Ісус бачив цю потребу і закликав Своїх учнів виявляти любов один до одного, оскільки це є добрим методом евангелізації: *«Нову заповідь Я вам даю: Любіть один одного! Як Я вас полюбив, так любіть один одного й ви! По тому пізнають усі, що ви учні Мої учні, як будете мати любов між собою»* (Євангелія від Івана 13: 34,35).

Одне добре слово, слово утіхи, матеріальна допомога у важку хвилину, час, присвячений тому, щоби вислухати проблему іншого, молитва з ним або про нього є способами виявлення любові.

Блаженним є той, хто навчає чинити добро іншим. Такі матимуть велику перевагу після вступу у шлюб, бо спрямують цю мудрість на реалізацію прекрасних почуттів до свого супутника життя.

Потрібно знати, як прийняти любов від когось. Дуже боляче розуміти і відчувати, що інші навколо тебе не вміють одержувати і цінувати любов, яку до них виявляють. Ісус був у такій ситуації: Його зрадив один із тих, кого Він любив, як нікого іншого, Його розіп'яв народ, до якого Він зійшов з небес, бо сильно любив. Якщо існують люди, які скаржаться, що їх ніхто не любить, то напевно вони просто не знають, як прийняти любов, яка до них виявлена. Справжньою бідою в сім'ї є те, коли одне з подружжя шукає щоразу нові шляхи для виявлення любові, тоді, як його супутник не бачить цього. Треба навчитися цінувати любов незалежно від способу її виявлення.

Потрібно контролювати і спрямовувати власні почуття. Не існує місця, де можна вивільнити всі нагромаджені почуття. Через вроджену гріховність наша людська природа є негативною. Ненависть, гнів, гордість, заздрість, бажання щось придбати нечесними шляхами хочуть посісти своє місце. Давайте ж протистояти подібним обставинам, знаючи, що сам Бог підтримує таку боротьбу. Добрі почуття теж можуть стати проблемою, якщо проявляються не в тому місці і не для того. Тому необхідно, щоби вони мали правильний напрямок. Деякі з них повинні бути виявлені в сім'ї, оскільки впливають на її мир і гармонію. Інші треба нести до Бога і просити звільнення від них. Ті почуття і все те, що проявляється всередині сім'ї, вплине, як на нашого обранця, так і на дітей. Тому, не зупиняйтеся, а вчіться насаджувати гарні і позитивні почуття до шлюбу.

Потрібно справляти позитивне враження на інших. Кожна людина має щось таке, за що її цінують і поважають. Це стосується і зовнішності, і внутрішніх якостей. Дуже важливо знати, як виявити позитивні риси і приховати або зменшити слабкі чи негативні. Звичайно ж, подібні дії не мають вводити в оману інших, але повинні чинитися з метою показати, що ви знаєте про свої недоліки і, що вам вони не подобаються.

Особливу увагу треба звернути на одяг. Є моделі, які прикрашають і навпаки. Краще не гнатися за модою, а одягатися так, щоби виглядати красиво та елегантно.

Сім'я, найперше, завжди потребує психологічної підготовки та підтримки.

Вступивши в сімейне життя, ми повинні бути готові до нових зобов'язань перед супутником життя, його батьками і родичами, суспільством і церквою. Якщо ви не готові до

цього, то буде досить важко виконати їх належним чином. З іншого боку, і разом з цим виникає зовсім щось нове – статеве життя. Хоча багато хто радіє при думці про це, все-таки треба усвідомлювати, що найбільша кількість сімейних конфліктів і найскладніші з них, беруть свій початок саме в цій сфері. Цей факт пояснюється і тим, що ті, які одружилися, не взяли до уваги слова апостола Павла, записані в 1 Посланні до Коринтян 7:4 «Дружина не володіє над тілом своїм, але чоловік; так же само й чоловік не володіє над тілом своїм, але дружина»⁷.

Підготовка до сімейного життя є цілеспрямована система формування знань, умінь і навичок, що стосуються здорового способу життя, психолого-педагогічних, юридичних, економічних, медичних питань, неконфліктної поведінки і мирного вирішення конфліктів, корекції особистих проблем, духовного виховання, створення власного іміджу, планування сім'ї та збереження репродуктивного здоров'я молоді, народження здорових дітей, розвитку сімейних традицій і багато іншого.

Таким чином, підготовку до сімейного життя варто розглядати як систематичний, поступовий і послідовний процес. Він починається з моменту народження дитини (умовно його можна окреслити трьома етапами – далекої, ближньої і безпосередньою підготовкою) і здійснюється такими основними суб'єктами: сім'єю, освітньо-виховними закладами, суспільством, релігійними організаціями і т.д.

Віддалена – підготовка, яка починається і триває в родині.

Найближча – підготовка, що проводиться переважно в освітньо-виховних закладах.

Безпосередня – це підготовка, яка здійснюється безпосередньо перед шлюбом і орієнтована на молодь, починаючи з 17 років.

⁷ Віорел Юга Сімейна мрія. Луцьк, 2013. С. 47-74.

Віддалена підготовка до життя в подружжі проводиться в сім'ї. Це період від зачаття дитини до його повноліття. У разі власного прикладу батьків і цілеспрямованої сімейної педагогіки дитина усвідомлює, що вона є особистістю, яка має сильні і слабкі сторони, складну і багатогранну психіку. Протягом даного періоду в процесі соціалізації дитині прищеплюється відповідна ієрархічна система цінностей, відповідні правила і норми людської поведінки як в міжособистісних, так і в суспільних відносинах. Крім того, батьки своїм прикладом показують дітям, як і в чому проявляється любов чоловіка до дружини, дружини до чоловіка, батьківська любов до дітей. Таким чином, у дітей формуються певні моделі поведінки, погляди і переконання щодо сім'ї та сімейного життя, виховання дітей і тому подібне⁸.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На підставі проведеного дослідження можна зробити такі висновки:

- 1) В Україні щороку розпадається до 60 % новостворених сімей.
- 2) Основними причинами розпаду сімей є наступні:
  - а) відсутність знань про сім'ю та шлюб;
  - б) малий строк знайомства членів подружжя, їх налаштованість приймати об'єктивно партнера, його бажання;
  - в) відсутність дошлюбної підготовки відсутність зорієнтованості на біблійні принципи та традиції в організації сімейного життя;
- 3) Необхідність підготовки до сімейного життя як на державному так і на церковному рівнях, запровадження викладання дисциплін щодо підготовки до сімейного життя, кадрів та фахівців із дошлюбного консультування в церквах.

Список використаної літератури:

1. Буковинский А.И., Фомин Ф.В. Учебно-методическое пособие для специалистов, которые внедряют программы подготовки к семейной жизни. Киев:Украина, 2014. С. 4.
2. Всеукраїнський благодійний фонд «сім'я»: Фактори сімейного щастя. Київ, 2013. С. 51.
3. Віорел Юга Сімейна мрія. Луцьк, 2013. С. 47-74.
4. Камс Диза Шість разновидностей лжи, которые дьявол использует для разрушения браков. Б.м.: Варух, 2007. 47 с.
5. Криза української сім'ї: 61% подружніх пар розлучаються. URL: http://ipress.ua/news/kryza_ukrainskoi_simi_61_podruzhnih_par_rozluchayutsya_21641.html (доступно 23.10.2023).
6. Narramore, M. Clyde Life and love – a christian view of sex. Published by Zondervan Publishing House, Grand Rapids, MI, 1965. P. 72.
7. Wright, Norman H., The Premarital Counseling Handbook, P. 15 URL: <https://www.scribd.com/book/314658037/The-Premarital-Counseling-Handbook> (доступно 23.10.2023).

Referencis:

1. Bukovynskiy A.I., Fomyn F.V. Uchebno-metodycheskoe posobyie dlia spetsyalystov, kotorye vnedriaiut prohrammy podhotovky k semeinoi zhyzny. Kyev:Ukrayna, 2014. P. 4.
2. Vseukrainskyi blahodiinyi fond «simia»: Faktory simeinoho shchastia. Kyiv, 2013. P. 51.
3. Viorel Yuha Simeina mriia. Lutsk, 2013. P. 47- 74.
4. Kams Dyza Shest raznovydnostei lzhy, kotorye diavol yspolzuet dlia razrusheniya brakov. B.m.: Varukh, 2007. 47 p.
5. Kryza ukrainskoi simi: 61% podruzhnikh par rozluchaiutsia. URL: http://ipress.ua/news/kryza_ukrainskoi_simi_61_podruzhnih_par_rozluchayutsya_21641.html (dostupno 23.10.2023).
6. Narramore, M. Clyde Life and love – a christian view of sex. Published by Zondervan Publishing House, Grand Rapids, MI, 1965. P.72.
7. Wright, Norman H., The Premarital Counseling Handbo ok, P.15 URL: <https://www.scribd.com/book/314658037/The-Premarital-Counseling-Handbook> (dostupno 23.10.2023).

⁸ Буковинский А.И., Фомин Ф.В. Учебно-методическое пособие для специалистов, которые внедряют программы подготовки к семейной жизни. Киев:Украина, 2014. С. 4.